

Ք.

Նոր կամ Գրիգորեան Տոմարք և Հայոց Ս. Սիկդեցին. (Գրեց) Յակոբ Վարժապետեան. Տպ. Յ. Մ. Արեան, Կ. Պոլիս, 1926. 8⁰ էջ 80. զին Անգլիական մէկ Շիլին:

Այս սեռակին անունը այնպէս կարծել կու տայ որ գրողին նպատակն է խօսիլ Նոր Տոմարի հանգէլ Հայոց. եկեղեցւոյ բնած դիրքին վրայ, պատմական եւ ժողովրդական սեռակէտներէն: Մինչ իրականութեան մէջ այս սեռակը տոմարական ժամօրութիւններ միայն կուտայ իր երեք մասերով:

Մասն Ա. Բաղապային Տոմարի վրայ կը խօսի զանազան ազգերու մաս:

Մասն Բ. Սիկդեցական Տոմարի վրայ, այսինքն գործին 57 էջեր նուիրում են այդ ժամօրութիւններու. խոյ Մասն Գ. (էջ 59-79) «Հայաստանայց Ս. Սիկդեցին և իր Տօմարն կազմակերպութիւնը անփոփոխ և անմասն Նոր Տոմարի»:

Այս մեծադորդ վերնագրին ներքեւ ալ պարզաւոր նախաւորներ դարձեալ ժամացուցական եւ տոմարական ժամօրութիւններ են, եւ այս մասին մէջ ամենէն կարեւորն է 66-70 էջերը դրամ 1900, 2000 եւ 2100 դարձադրութիւններն Չափակները ցուցնող «օրացոյց պատկեր»ը, աւելի նեղը պիտի ըլլար «Չափակայց» քսել. վրան զի այդ սեռակը միայն Չափի օրերը ցոյց կուտայ:

Պրն. Վարժապետեան իր **ՆԵՐՆԻՒ ԽՕՄԲ** ին մէջ զիսկ կուտայ թէ այս սեռակը պատրաստուած է «այլի առջեւ ունենալով նշանաւոր հայ եւ օսար տոմարագէտներու ուսումնասիրութիւնները եւ կը կարծենք թէ այս կերպով ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլանք մերազնկոյ, քննելացնելով զիրենց այս գիտութեան» որ շատերու անմասնօր մնացած է»:

Աւելի շիտակ պիտի ըլլար, եթէ Պրն. Վարժապետեան յակամէ անուանէ յիշէ անունները եւ գործերը այն նշանաւոր հայ եւ օսար տոմարագէտներուն, զորս այլի առջեւ ունեցած է. որովհետեւ այդ կերպով պիտի գիտնայինք թէ ի՞նչ կերպով եւ ի՞նչ չափով օգտուած է այդ «նշանաւոր» աղբիւրներէ:

Յետոյ՝ այս սեռակին մէջ «գիտութիւն» չկայ, որուն քննելացնել կը կարծէ Պրն. Վարժապետեան մերազնեայրը:

Բնութեան եւ բացատրութիւններուն իրենց նշգրիտ խնայք եւ դիրքը տալով հսկեռն, պէ՛տ է թուիլ թէ այնպիսի աշխատութիւն մը կատարած է Պրն. Վարժապետեան, որ «կերպ օգտակար ըլլալ ոչ միայն Հայ տօմարներու, այլեւ բոլոր հետաքրքիրներու, որոնք պիտի սորվին զայս գիտելի կերպով Տոմարական դրութեան հաշիւները բուրաքանական պարզ գործողութեամբ»:

Գրն. եղիւք եպս. Չիլինկիրեան «մեկնեա» եղած է այս սեռակին նախատրութեան, թէաւ ասոր փոխառէն սեռակիս սկիզբը դրամ յանգաւոր 2օմին մէջ Չիլինկիրեան Արքայանքին եպիսկոպոսարքին դրամուած է «մեկնայի»:

Ք.

Փ.

Հաւարք Պատմութիւններ իրական և քննարկական կեանքէ տանաւած, (Գրեց) Տօմ. Ա. Նազգապետեան Նիւ Եօրք, 1926, էջ 8⁰ 191, զին 1 տպար:

Հասար մը զոր մայրէ մայր կարելի է կարգաւ հետաքրքրութեամբ եւ հանդիմա՛ն ո՛չ միայն կատարելով հեղինակին կամքը, որ «կը փափաքի իր դէմը տեսնել մարտական երես», այլ երբեմն կուտ ու կուտ խնդրալով ալ:

Գիրքը բաժնուած է հանի մը մասերու. Ա. Մասը կը ներկայացնէ սիրային, ամուսնական կեանքէ պատմութիւններ, քրական բարեկարգութիւններէ զուեռտական դուտայներ, եւայլն: Բ. Մասը կը կէ **Ինչպէս ապրեցայ Գերմանիոյ մէջ** քնդհանուր խորագիրը: Առաջին 5 հաստամներու մէջ կը պատմէ Գերմանիոյ վերաբերեալ պատմութիւններ եւ վերջին 3 հաստամներով ալ կը նկարագրէ Վեյմարէին ու Լոնտօնեան հրաւեր մը:

Գ. Մասը կը ներկայացնէ հեղինակին բժշկական եւ գիտնարական կեանքէն մանրակէպեր: Անտօյունը դէպի Ամերիկա փախաւտին միջոցին հանդիպած կարգ մը երկիրներու եւ հաղաններու մասին նկարագրութիւններ եւ վերջապէս իր ժամանակը Ամերիկայ:

Այսչափ աշխատանք նիւթեր պարունակող հասար մը հարկաւ ամեն քնքերցողի ի՞նչ շատ հանելիլ բաներ մը կը պարունակէ: Անտօյունի հանի մը տպեր **Ինչպէս Գերմանիոյ մէջ ապրեցայ** հաստ ամեն:

«... Այս լեզուին չափ այլանգակ, զնէ, խորհարար լեզու գոյարքին չունի աշխարհիս վրայ: Ամեն մէկ բան տար անկիւնի եւ նոյնչափ ալ սուր մայրեր ունի եւ կլլելու համար ձիւր կոկորդ ունենալու է...»

«Բնութեան հասար 4-5 հաս անկիրք, կուտ, երկայն բաւեր իրարս փակցնելով շինուած են, առանց որ եւ է կար կամ կցումք ունենալու»:

«Այս տպագրում կամ տեղացի վրայ շինուած «բաղադրական» բառերուն հանդիպողը ի՞նչ կրնայ ընել: Վրայն ցաղիլ անկարելի է, այնչափ որ երկայն են, զակն թիւնէլ մըն ալ չես կրնար բանալ: Անտօյունը աշխատէ, կամ մնող տեղէն կ'ելլէ, կամ հանի մը տպաները կը փրքին, կամ կ'տար դուրս ելած, միւս կ'տար կոկորդիլ մէջ կը մնայ փայտի կտորի պէս...»

Անտ հանի մը օրինակներ, զոտ ալ հաշակեղէն որ ախարակնիլը բացուի:

«Յոյնաշաճապայցալուսնիկն, Տիլեքան. քննարկութեամբ, Շրաքէլորսնէքանէլորգամուսնիկն»:

«Բարեկամներ, եթէ երբեք Գերմանիոյ երբաւ, նախ ձեր կատար գրեղէն, հաղորդութիւն տալէ, այնպէս գտնել, որովհետեւ եթէ հոն ազգական եւ բարեկամներէ հետո օսար երկիր մը մէջ, ձեկնաշաճապայցալորսնէքանէլորգամուսնիկն» պէս վայրենի գազան մը ձեր տպէրը ելլէ կ'ա՛մ կարուածաւոր կ'ըլլաւ, կամ ամենանոյ յախարանոյի մը Գանձիստ կը գտնուա՛ն:

Ինչպէս այս հաստամէն կ'երեւի Տօմ. Նազգապետեան զուարթութիւն պատկանելու համար զուարճալի չափազանցութիւններու կը դիմէ եւ գերմաներէնի մարդանքկար մը կը ներկայացնէ մեզի որ վրան խնդանք: Սկզբունքով իրաւունք ունի: Գերմաներէնի հնչումները